

2. Participarea activă

Dacă citim Constituția despre Liturgie a Conciliului Vatican II, *Sacrosanctum Concilium*, vom găsi un refren care se repetă de la numărul 14 până aproape de ultimul număr al documentului (124 din 130): participarea activă (*actuosa participatio*) a credincioșilor la liturgie. Și totuși, nu există dar și drept reoferit nouă de către Conciliu care să fie mai neglijat și mai slab înțeles. Participarea activă a credincioșilor a fost dorința cea mai aprinsă a Conciliului.

Scurt istoric

Deși la începuturile Bisericii credincioșii participau foarte activ la liturgie¹, odată cu trecerea anilor, datorită condițiilor socio-culturale și a inaccesibilității limbii, această participare activă s-a redus treptat. Conciliul Tridentin, în încercarea impulsivă de a menține puritatea liturgiei ca răspuns la ignoranță, erori și erezii și critica din partea Reformei protestante, a accentuat și mai mult ruptura dintre popor și ceea ce era un drept al său (liturgia = *laos ergon*). Patru sute de ani de liturgie ferecată, de Biserică-castel cu porțile trase, au condus la îndepărtarea poporului și la considerarea liturgiei ca un apanaj exclusiv al preoților și al ierarhiei. Tocmai de aceea, în contrapozitie, s-a accentuat și pietatea populară, devoțiunile, „liturgia poporului”, care, pe lângă faptul că nu mai înțelegea limba, nu mai avea nici o intervenție în cadrul celebrării.

Ideea de restaurare a participării pline, active, chiar cu folosirea limbii poporului în locul latinei, a existat cu mult înaintea CVII. Exemple grăitoare în acest sens sunt Dom Prosper Guéranger († 1877), Dom Lambert Beauduin († 1953) și mișcarea liturgică de la începutul sec. XIX, Papa Pius al XII-lea cu enciclica *Mediator Dei* și curajoasele sale reforme preconciariere.

Însă este meritul CVII de a fi pus participarea activă pe primul plan, ca un scop prim al reformei, alături de reînnoirea vieții de credință.

Participarea activă e însuși scopul Conciliului.

Pe 22 octombrie 1962, cardinalul G.B. Montini (viitorul Papă Paul al VI-lea) are o intervenție în discuția conciliară, spunând că liturgia nu este un scop în sine însăși, ea este un vehicul, un mijloc prin care omul primește mântuirea. Acesta este scopul liturgiei, să-l ajute pe om să ajungă la acest rod. *Sacrosanctum Concilium* va urma această linie, legând fructuozitatea, rodnicia, de participarea activă.

¹ A se vedea mărturiile patristice: CROMAȚIU DE AQUILEEA, *Sermo XXXIII*; SF. AUGUSTIN, *Enarrationes in Psalmos*; SF. IUSTIN, *I Apologia*; SF. CIPRIAN, *De dominica oratione*; TERTULIAN, *De oratione*; SF. CIRIL DE IERUSALIM, *Catecheses mystagogiques*; SF. AMBROZIU, *De Sacramentis*.

Numărul 14 din *Sacrosanctum Concilium* deschide magistral subiectul, oferind fundamentele și motivațiile pentru participarea activă a credincioșilor la liturgie:

Maica noastră Biserica dorește foarte mult ca toți credincioșii să fie îndemnați la acea participare deplină, conștientă și activă la celebrările liturgice care e cerută de însăși natura liturgiei și care, pentru poporul creștin, «seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor răscumpărat» (1Pt 2,9; cf. 2,4-5), constituie în virtutea Botezului un drept și o datorie.

Să observăm foarte atent alegerea topicii ultimelor cuvinte. Participarea activă e în primul rând un DREPT reoferit credincioșilor, după ce fuseseră reduși la simpli subiecți pasivi și spectatori înstrăinați și doar apoi o datorie. Așadar, ar cam trebui să zguduim puțin din temelii modul nostru de a gândi și să nu mai spunem: „Mă duc la biserică să împlinesc obligația duminicală”. Mă duc la biserică să îmi exercit un drept, în virtutea preoției pe care am primit-o la botez și astfel să culeg roadele pregătite pentru mine.

Însăși natura liturgiei (divină și umană) cere ca pe lângă opera lui Cristos *in primis*, ea să fie și opera poporului (*laos ergon*). Participarea activă este, așadar, o consecință logică a naturii liturgiei. Și pentru a ajuta credinciosul să se simtă și mai bine integrat și angrenat, liturgia asumă un caracter public și comunitar, tocmai pentru a urma natura socială a omului, care are nevoie să se exprime, să se întâlnească, care este legat de comunicare, de comuniune, de gesturi. Dacă golim liturgia de toate acestea, atunci ea nu mai este nici umană, nici a omului.

Un alt număr foarte important din *Sacrosanctum Concilium* este nr. 48:

Așadar, Biserica veghează cu grijă ca fiii săi să nu asiste ca străini sau spectatori muți la acest mister al credinței, ci înțelegându-l bine, cu ajutorul riturilor și rugăciunilor, să participe la acțiunea sacră în mod conștient, cu pietate și activ.

Participarea activă este o participare inteligentă. Liturgia se adresează nu doar simțurilor omului, ci și inteligenței (*fides quaerens intellectum*). Liturgia nu tratează omul ca pe un comatos sau ca pe o legumă. Încurajează gândirea, observația. Îi oferă rituri și rugăciuni care îl ajută să înțeleagă ce se întâmplă în jurul lui. Riturile și rugăciunile, pe lângă rolul salvific, au și rol catehetic. Ele vorbesc despre istoria mântuirii, despre modul de a lucra al lui Dumnezeu în lume, așa încât cineva care și-a dat câtuși de puțin interesul să asculte și să înțeleagă, nu se va simți un străin în necunoscut. Mai mult, noua rânduială

încurajează la a ne exercita darul vorbirii, iar ceea ce repetă buzele se imprimă în minte și în inimă. Participând activ în acest fel, prin înțelegere și comunicare, dispare reticența și distanța dintre credincios și Dumnezeu și se instalează familiaritatea.

Neluând în serios acest aspect al înțelegerii, riscul cel mai mare este să transformăm participarea activă într-un simplu activism exterior, adică a ne agita inutil pe la Liturghie, a face ceva în cadrul Liturghiei doar de dragul de a face.

În **concluzie**, participăm activ după capacitatea și misiunea noastră în Biserică: aclamații, răspunsuri, cântece, precum și prin acțiunile, gesturile și atitudinile noastre corporale (a sta în picioare, în genunchi, șezând, mergând), prin tăcere (care este moment liturgic), ca și prin diferitele slujiri: ministranți, lectori, cor, organist, cei care aduc daruri la ofertoriu, etc.

Participăm și mai activ fiind atenți, înțelegând și trăind liturgia. De exemplu, cineva care stă în spate, care nu se implică „activ”, dar care înțelege și trăiește momentul, participă mai activ decât unul care se agită să își împlinească slujirea de, să spunem, sacristan, ministrant, corist și astfel sfârșește prin a nu mai urmări și înțelege ceea ce se întâmplă în jurul lui.

Participarea activă prin excelență rămâne însă, după cum ne spune Papa Ratzinger, a lua parte la masa Domnului, a ne împărtăși.

Angajare și reflecție:

- Sunt conștient că prin Botez fac parte din Trupul lui Cristos și că este dreptul meu (nu doar obligație) să particip la Liturghie, expresia cea mai înaltă a liturghiei?

- Îmi dau seama că participarea mea activă nu înseamnă doar a face ceva la Liturghie, ci a asculta și a înțelege ce se întâmplă și vârful, piscul, a frecventa sacramentele, în special Euharistia, sacramentul unității?